

To je dneska mládež!

LENKA KAPSOVÁ
překladatelka

ZTRACENÍ V JAZYCE

Už se s tím trápím docela dlouho. Naše tři děti právě procházejí obdobím dospívání, ale nechci tu řešit potíže výchovné, nýbrž jazykové. Kdykoli totiž mluvím o nich a o jejich vrstevnících, jsem na rozpacích, jak jim říkat. Případá mi, že nám chybí přirozené české slovo pro označení mladých lidí v tomhle věku.

Vlastně mě na to přivedla kamarádka, která je už dlouho provdaná v Kanadě. Napsala mi v dopise o své dceři, že má sice všelijaké potíže, ale jinak je to prý docela typická *dorostenka*. Pobavilo mě to – okamžitě mi vytanula na mysli spartakiáda. Když jsem jí řekla, že tohle slovo se běžně nepoužívá, zajímalo ji, jak se tedy dnes dospívajícím v Čechách říká. *Teenageři*, přiznala jsem zdráhavě (mimochodem, souhláskové spojení *džř*, to je něco). *Mládežníci*? Budovatelské. *Mládež*? Slovo se tváří neutrálně třeba ve spojení „knihy pro mládež“, ale má v sobě nádech komunistických časů, a navíc i generačního pohrdání – to je ale dneska mládež... (Pamětníci znají výraz *závadová mládež*). *Adolescent* a *pubescent* jsou vědecké, ale trochu odlišné termíny. *Puberták* je slovo oblíbené, ale přece jen expresivní a lehce hanlivé.

Nevím, jak mám popsat výjev z příměstského lesíka. Lavička byla obsypaná hloučkem pubescentů a adolescentů? Skupinkou dorostenek a dorostenců?

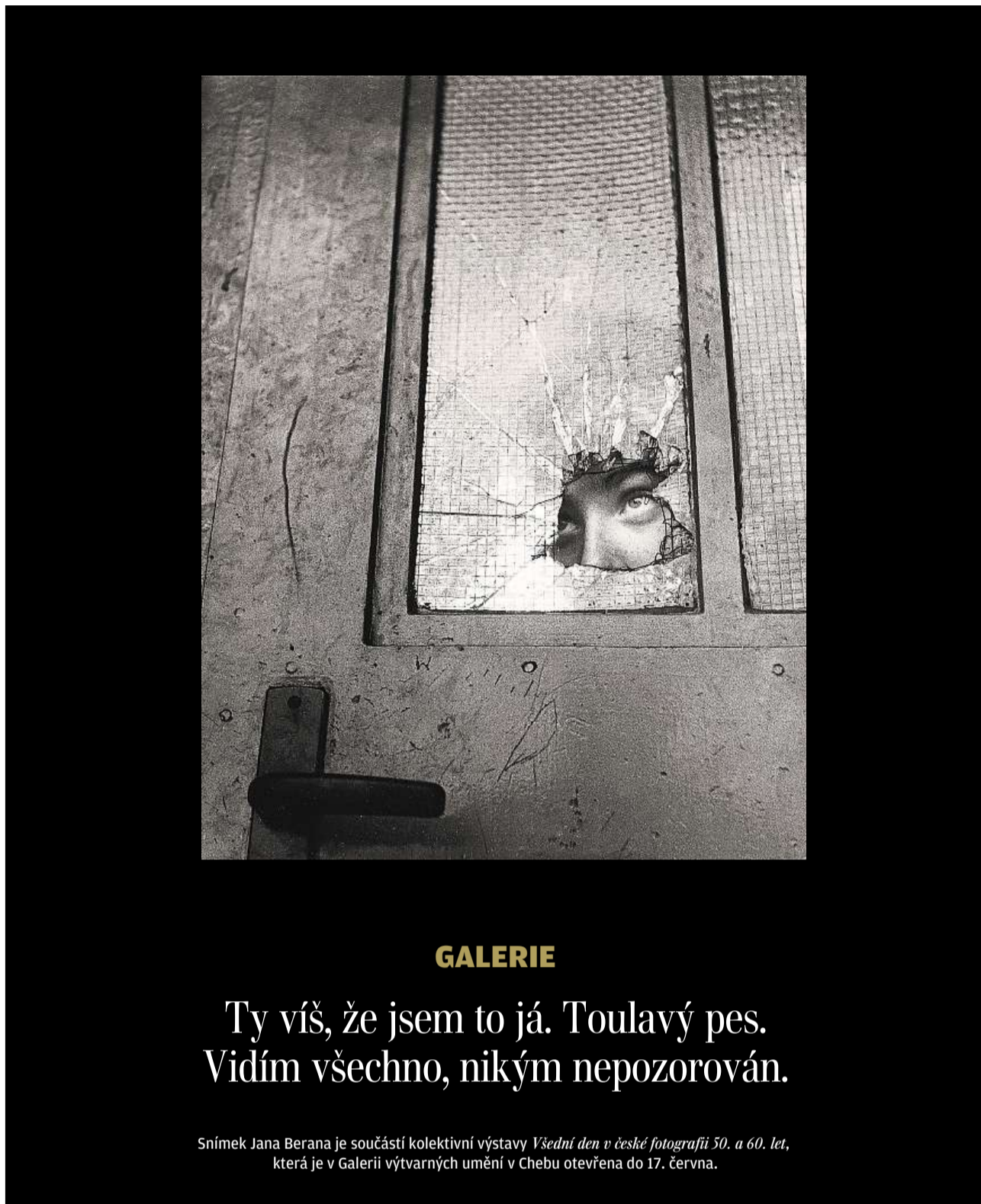

O moc lepší to není, ani když mluvím o jednotlivém člověku. Přišla jsem na zastávku a stál tam nějaký... *mládek*? Pořád lepší než *mládenec* nebo *jinoch*, ale stejně vás to zařadí mezi dinosaury. Dívka může být *slečna*, ale použije to nejspíš nějaká tetka, když chce polichotit malé holčičce: *Ty už jsi ale velká slečna!* Moje děti by asi řekly, že na zastávce stál *týpek* nebo *týpka*, ovšem to nemusí nutně označovat „mladocha“.

Jak to mají u sousedů? Ve slovenštině říkají a píšou *tinédžer* (ježí se vám vlasy?). V polštině se běžně používá slovo *nastolatek / nastolatka*, které sice bylo uměle vytvořené na konci padesátých let, ale ujal se. Slovtvorně odpovídá nepěknému českému *náčitelý*, ovšem je praktičtější, protože má formu podstatného jména, a to v obou rodech. Pobavilo mě, že mají Poláci stejně jako my hanlivé slovo *wyrostek* (včetně ustáleného spojení „banda wyrostków“). V ruštině se zase používá slovo *podrostok*, které se prý rozšířilo díky stejnojmennému Dostojevského románu a dnes je pocítováno jako neutrální.

Poslední dvě slova jsou příznačně odvozena od kořene *-rost/-růst*. Tak mě napadá, že z toho ta „spartakiádní“ slova *dorostenec* a *dorostenka* nakonec vycházejí jako nejšíkovnější. Že bychom je očistili a vytáhli z hřiště do běžného života?

Každopádně pořád nevím, jak mám popsat typický výjev z příměstského lesíka. Lavička byla obsypaná hloučkem *pubescentů* a *adolescentů*? Skupinkou *dorostenek* a *dorostenců*? Houfem *mladiků* a *slečen*? Partou místní mládeže? Jedno směšnější než druhé! Přestože tam občas sedává i má nejmladší ratolest, nemůžu se zbavit dojmu, že nejvýstižnější nakonec bude ta *banda wyrostků*. Myslim, že oni takový název s nadhledem „vydechají“, ale raději se nebudu ptát, jaké výrazy by oni použili pro nás.

GALERIE

Ty víš, že jsem to já. Toulavý pes.
Vidím všechno, nikým nepozorován.

Snímek Jana Berana je součástí kolektivní výstavy *Všední den v české fotografii 50. a 60. let*, která je v Galerii výtvarných umění v Chebu otevřena do 17. června.

Na média leze jaro

Osobní výběr ze světového tisku

Leze na mě jaro, slyším stále častěji od přátel i kolegů. To implikuje nejen zapalující se lýtka, ale i různé šílené nápady, jež si ospravedlníme teplým a slunečným počasím, které z lidí po dlouhé a studené zimě zjevně dělá blázny. Mám však pocit, že jaro leze i na světová média – alespoň dle zpráv, jež se v nich v poslední době objevily.

Kupříkladu Irsko. V tamní metropoli Dublin vznikne vůbec první nudistická pláž na celém „smaragdovém ostrově“. Pat Gallagher z Irské asociace nudistů (INA) řekl tamní webové mutaci deníku *Irish Independent*, že pláž Hawk Cliff v Dalkey na jižním předměstí Dublinu je mezi nudisty populární už roky, bude na ní ale nainstalována cedule „varující“ před možným setkáním s naháči. Podle Gallaghery spolu však oblečení i neoblečení vycházeli vždycky dobře.

„Cedule lidi upozorní. Současná legislativa praví, že aby byla veřejná nahota přestupkem, muselo by být jejím záměrem poškodit, rozrušit nebo vyděsit jiného člověka. Nechceme nikoho poškodit, rozrušit nebo vyděsit, takže jestli budou cedule vztyčeny, budou lidé alespoň varováni předem,“ vysvětluje s tím, že v soudním Spojeném království (jehož média zpráva také zaujala) na nudisty upozorňovalo značení už kolem roku 1975. „Byli pozadu za zbytkem Evropy, takže si dokážete představit, jak moc pozadu jsme my,“ dodává Gallagher.

Nic proti nahotě, ale zpráva je to paradoxní hned z několika důvodů. Je pravda, že Irsko jako první evropský stát povolil sňatky osob stejného pohlaví. Zároveň jde však o zemi hluboce prodchnutou katolickou vírou, a tudíž konzervativními názory, jež už jaksi k víře patří. Takže se zde až do loňska nesměl v pubech podávat alkohol na Velký pátek, především je ale stále zakázáno provádění potratů v jiných případech, než je ohrožení života matky dítěte (což by mohlo změnit květnové referendum). Obojí nevěří-

SIMONA BARTOŠOVÁ
redaktorka LN

ROZCESTNÍK

Irsko není tropický stát. Na koupání a opalování tedy nic moc. Je tak otázkou, zda bude možné na dublinské pláži vůbec nějakého naháče spatřit.

ciho čtenáře však zvedá i fakt, že Irsko není žádný tropický stát – často tam prší a je tam zima. I v létě. Na koupání a opalování tedy nic moc. Je tak otázkou, zda bude možné na dublinské pláži vůbec nějakého naháče spatřit. Autorka *Rozcestníku* o tom pochybuje, již v srpnu se však bude moci přesvědčit. Na vlastní oči.

Bizární je i zpráva z Vancouveru v kanadské provincii Britská Kolumbie, kde vrchní číšník Guillaume Rey začal restauraci, kde necelý rok pracoval a která mu dala výpověď. Padáka dostal proto, že se prý ke svým kolegům choval agresivně, Rey ale argumentoval tím, že byl jen upřímný, a navíc je Francouz, takže se choval jen podle svého naturelu. Podle webu kanadské veřejnoprávní televize a rozhlasové stanice *CBC* na něj hosté pěli jen slova chvály, svého podřízeného ale dovedl k slzám. Pro Julienu Main-

guye, spoluzakladatele společnosti B. C. Talents, jež pomáhá frankofonním obyvatelům Evropy integrovat se do pracovního procesu v Britské Kolumbii, však taková událost není neobvyklá. „Kultura v Kanadě je nekonfliktní, zejména v profesionální oblasti,“ upozorňuje. „Většina francouzsky mluvících obyvatel Evropy je velmi bezprostředních,“ poznamenává s tím, že aby například Francouzi na pracovním trhu v Kanadě uspěli, musí se přizpůsobit tamním zvyklostem, a ne se chovat tak, jak jsou zvyklí z domova.

Nabízí se otázka: jsou všichni francouzští číšníci neurvalí? O vztahu k hostům se to povídá – že se tváří nepřijemně, jako by je strážníci otravovali. Odvolává se ale na nedostatek? Jako kdyby se Češi v zahraničí odvolávali na to, že jsou prostě drzgrešle, a tak si vždycky, zákaz nezákaz, na zahrádce restaurace vybalí svůj řízek. To je přece absurdní.

Otrlý čtenář se však pozastaví i nad další aprílově znějící zprávou. Tentokrát z Argentiny. Podle tamního serveru *Diario Registrado* bylo osm policejních strážníků z města Pilar, vzdáleného asi 60 kilometrů od argentinské metropole Buenos Aires, propuštěno poté, co tvrdili, že půl tuny marihuany ztracené z policejního skladu sežraly myši. Forenzní experti ale před soudem potvrdili, že nebohé myšky by drogu za potravu nezaměnily, a i kdyby větší množství hlodavců marihuanu skutečně pozřelo, našly by se ve skladu jejich mrtvolky. Hlavním podezřelým v případě je bývalý policejní komisař města Pilar Javier Specia. On a jeho tři podřízení budou před soudem svědčit 4. května. Soudec rozhodne, jestli policisté marihuanu zpeněžili, nebo šlo jen o nedbalost. V každém případě – vtipnější a hloupější výmluvu aby pohledal. Zvlášť v řadách policie. I když filmy i vtipy o policistech je zpravidla ukazují jako prostoduché jedince. Něco na tom bude...

Začátek vesmíru

JAN VESELÝ
astronom

VĚDECKÁ LEKCE

Otázka, zda je vesmír nekonečný, nebo někde končí, patří mezi ty nejčastější, které návštěvníci planetárií a hvězdáren kladou. Už málokdo se ale zamyslí, kde vesmír vlastně začíná. Nejde mi o Einsteiny rovnice, rozpínání vesmíru, reliktní záření ani o to, že vesmír nemá žádný střed a nemusí mít konec. Ostatně i Země je ve vesmíru, ale rozhodně nelze uvažovat o tom, zda uprostřed, či na okraji. A nemám na mysli ani začátek vesmíru jako časový okamžik.

Jde mi o „technický“ začátek kosmického prostoru. Co se letů družic či raket týká, lze vesmír definovat jako oblast, kde už není atmosféra. Jenže to je hodně zjednodušené. Hustota atmosféry s nadmořskou výškou klesá sice nelineárně, ale plynule. Ostrá hranice neexistuje. Trénování jedinci dokážou vystoupat na „vlastní plíce“ do výšky téměř devět tisíc metrů nad mořem. Hladinu, v níž běžně létají dopravní letadla, už výrazně překonalo jen málo lidí. V roce 1960 vystoupal v balonu do výšky 31 kilometrů Američan Joe Kittinger. Poté se vrhl k Zemi. Musel mít skafandr, protože podle vlivu na lidský organismus bychom prostředí v této výšce už měli prakticky považovat za vakuum. Však také měl odvážný skokan problém s otokem ruky. Současný rekordman Alan Eustace jej o deset kilometrů překonal v roce 2014.

I satelity, které obíhají několik set kilometrů nad zemským povrchem, jsou vystaveny občasným srážkám s atomy plynů tvořících atmosféru

Plak je v takových nadmořských výškách zhruba dvěstěkrát nižší než při hladině moře, ale pořád tam jakási atmosféra je, byť pro nás vražedně řídká. Mezinárodní letecká federace (FAI) položíla technickou hranici vesmíru do výšky 100 kilometrů nad zemským povrchem. Do jejího dosažení se mluví o vzdušném prostoru, vše nad ní je pak považováno za prostor kosmický. A tady by mohl začínat vesmír.

Avšak i satelity, které obíhají ve výškách několika set kilometrů nad zemským povrchem, jsou vystaveny občasným srážkám s atomy plynů tvořících atmosféru. Kolize s téměř nehmotnými částicemi vzduchu jsou příčinou neustálého zpomalování družic a jejich klesání k zemskému povrchu. Jakmile se ale takové těleso dostane k hranici sta kilometrů, brzdný efekt atmosféry je už tak velký, že se drtivá většina hmoty družice vypaří a shoří. Na pevninu nebo do oceánu pak dopadnou jen zbytky těch nejkompaktnějších a nejodolnějších částí. Proto nepředstavoval pád osmitunového čínské „drobečka“, který vzrušil veřejnost na přelomu března a dubna letošního roku, vážné ohrožení. Navíc si stanice Tchien-kung 1 vybrala za místo spočinutí nejméně osídlenou část Tichého oceánu. Velkolepý ohňostroj připomínající roj jasných meteorů, který musel její zánik v atmosféře doprovázet, kvůli tomu nikdo nevyfotografoval a možná ani neviděl.

Jako kosmonauti vracející se z oběžné dráhy či od Měsíce bychom stokolimetrovou hranici vnímali spíše coby konec vesmíru. Záleží zkrátka na úhlu pohledu. Každopádně sto kilometrů nad zemí vesmír začíná i končí. Tedy z hlediska letového provozu. Jinak je otázka jeho začátku, počátku i konce stále otevřená.